

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ
ТА ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ»

Ступінь освіти	доктор філософії
Спеціальність	281 Публічне управління та адміністрування
Освітня програма	Публічне управління та адміністрування
Тривалість викладання	7 чверть
Кількість кредитів	4 кредити ЄКТС (120 годин)
Заняття:	
лекції:	3 години на тиждень
практичні:	2 години на тиждень
Мова викладання	українська

Сторінка курсу в СДО НТУ «ДП»: <https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id>

Кафедра, що викладає: Державного управління і місцевого самоврядування (ДУМС)

Викладач:

Прокопенко Леонід Львович

д.держ.упр., професор, професор кафедри

Персональна сторінка

<https://palsg.nmu.org.ua/ua/kafedra/teachers/Prokopenko/Prokopenko.php>

E-mail: Prokopenko.L@nmu.one

1. Анотація до курсу

Підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом створює нові стратегічні перспективи для поглиблення євроінтеграційних процесів у нашій державі і ставить на порядок денний необхідність детального вивчення європейського досвіду організації публічного управління та публічної служби.

Під час вивчення цієї дисципліни Ви ознайомитесь із теоретичними засадами публічного управління в Європейському Союзі, його концептуальними основами, принципами та рівнями, європейським досвідом публічного управління на місцевому рівні. У Вас буде можливість розвинути навички аналізу організації системи публічної служби країн ЄС, спільних та відмінних рис кадрової, посадової та змішаної моделей публічної служби держав-членів ЄС, практики професійної підготовки публічних службовців у країнах ЄС, особливостей комунітарної публічної служби ЄС та робити висновки щодо процесів реформування публічного управління та публічної служби в країнах Європейського Союзу, основних напрямків адаптації європейського досвіду до умов України.

2. Мета та завдання курсу

Мета дисципліни – формування у здобувачів вищої освіти системного уявлення про ключові аспекти системи, механізмів і інструментів здійснення публічного управління та публічної служби в Європейському Союзі. здатність застосовувати усталені практики системного аналізу у межах освітньо-наукової програми.

Завдання курсу:

– **знати і розуміти:** основні етапи формування системи публічного управління та публічної служби в Європейському Союзі, методологію дослідження європейського досвіду у цих сферах, принципи здійснення та перспективи розвитку публічного управління та публічної служби на сучасному етапі; місце і роль нормативно-правового забезпечення публічного управління та публічної служби; критерії вступу та вимоги до публічного управління і публічної служби при вступі до ЄС; особливостей публічного управління та публічної служби в умовах політичної асоціації та набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС.

– **вміти:** аналізувати сучасний характер публічного управління та публічної служби у країнах ЄС; оцінювати їх сутнісні особливості та практично застосовувати ідеї та принципи публічного управління та публічної служби ЄС у предметній сфері власного дослідження, аргументувати та обґрунтувати авторську позицію, генерувати інноваційні ідеї щодо адаптації європейського досвіду у предметній сфері власного дослідження.

3. Результати навчання

Дисциплінарні результати навчання:

– *Ідентифікувати* основні етапи формування системи публічного управління та публічної служби в Європейському Союзі, методологію дослідження європейського досвіду у цих сферах, принципи здійснення та перспективи розвитку публічного управління та публічної служби на сучасному етапі; критерії вступу та вимоги до публічного управління і публічної служби при вступі до ЄС; особливості публічного управління та публічної служби в умовах політичної асоціації та набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС.

– *Виконувати* аналіз ключових питань генези публічного управління та публічної служби у контексті пошуку досконаліших моделей управління, процесу здійснення публічного управління та публічної служби в ЄС, місця і ролі нормативно-правового забезпечення публічного управління та публічної служби

– *Демонструвати* здатність аналізувати сучасний характер публічного управління та публічної служби у країнах ЄС; оцінювати їх сутнісні особливості та робити висновки щодо їх впливу на європеїзацію публічного управління в Україні, адаптацію публічної служби нашої країни до стандартів ЄС, робити прогнози щодо оптимального вибору євроінтеграційних кроків України на коротко-, середньо- і довгострокову перспективу, аналізувати політику європейської інтеграції та пропонувати напрями її вдосконалення

– *Демонструвати* розуміння сутності та здатність практично застосовувати ідеї та принципи публічного управління та публічної служби ЄС у предметній сфері власного дослідження, вміння аргументувати та обґрунтувати авторську позицію

– *Розробляти* стратегії європейської інтеграції України (галузеві, секторальні, загальнодержавні), *вирішувати* проблеми стосовно впливу інтеграційних тенденцій на подальший розвиток європейської інтеграції

– Генерувати інноваційні ідеї щодо *адаптації* європейського досвіду у предметній сфері власного дослідження

4. Структура курсу

Тиждні	Тематика занять	Вид занять	Ресурси	Оцінка
1	Вступ до курсу Мета, завдання, результати Політика курсу Навчальні матеріали	Лекція	Силабус Презентація курсу Методичні рекомендації Рекомендовані джерела	–

Тижні	Тематика занять	Вид занять	Ресурси	Оцінка
	Система та критерії оцінювання		ККР для проведення заліку	0-5
	Тема 1. Предмет, метод та система навчального курсу «Європейський досвід організації публічного управління та публічної служби»		Презентація за темою Рекомендовані джерела	
2	Тема 2. Теоретичні засади публічного управління в Європейському Союзі	Лекція	Презентація за темою Рекомендовані джерела Спеціалізовані веб-ресурси	0-5
	Практичне заняття за темою 2. Європейський інтеграційний процес: теоретичне осмислення	Практичне заняття	Методичні рекомендації Спеціалізовані веб-ресурси	0-10
3	Тема 3. Європейський досвід публічного управління на місцевому рівні	Лекція	Презентація за темою Рекомендовані джерела Спеціалізовані веб-ресурси	0-5
	Семінарське заняття за темою 3. Європейський досвід публічного управління на місцевому рівні	Семінарське заняття	Методичні рекомендації Спеціалізовані веб-ресурси	0-10
4	Тема 4. Процеси реформування публічного управління в країнах Європейського Союзу	Лекція	Презентація за темою Рекомендовані джерела	0-5
5	Тема 5. Організація системи публічної служби країн ЄС	Лекція	Презентація за темою Рекомендовані джерела	0-5
	Семінарське заняття за темою 5. Організація системи публічної служби країн ЄС	Семінарське заняття	Методичні рекомендації Спеціалізовані веб-ресурси	0-10
6	Тема 6. Комунітарна публічна служба ЄС	Лекція	Презентація за темою Рекомендовані джерела	0-5
	Семінарське заняття за темою 6. Комунітарна публічна служба ЄС	Семінарське заняття	Методичні рекомендації Спеціалізовані веб-ресурси	0-10
7	Тема 7. Професійна підготовка публічних службовців	Лекція	Презентація за темою Рекомендовані джерела	0-5
8	Тема 8. Основні тенденції розвитку публічної служби в країнах Європейського Союзу	Лекція	Презентація за темою Рекомендовані джерела	0-5
9	Підведення підсумків вивчення дисципліни	Практичне заняття	Силабус ККР для проведення заліку Анкети у MS Forms	–

Індивідуальне завдання «Досвід організації публічного управління та публічної служби в ЄС» має висвітлювати європейський досвід публічного управління та публічної служби за темою дисертаційного дослідження.

Воно повинно відповідати певним вимогам. По-перше, воно має характеризуватися чіткою структурою згідно з визначеним планом. По-друге, індивідуальне завдання повинно логічно висвітлювати питання, яке розглядається. По-третє, воно повинно мати узагальнюючий характер оцінок подій, явищ. По-четверте, характеризуватися чіткою аргументацією висновків з усіх поставлених питань.

Виконання та презентація індивідуального завдання оцінюється за наступними критеріями:

- рівень практичної спрямованості;
- логічність плану;
- повнота й глибина розкриття теми;
- кількість використаних джерел і чіткість посилань на них;
- відображення практичних матеріалів та статистичних даних;
- обґрунтування власної думки слухача з цього питання у вигляді висновку;

– рівень захисту, включаючи якість презентації, рівень відповідей на питання, поставлених в ході обговорення тощо.

Під час презентації і захисту результатів виконання індивідуальних завдань передбачено процедуру peer-assessment (оцінювання з боку інших здобувачів освіти).

5. Технічне обладнання та/або програмне забезпечення

Використовуються комп'ютерне та мультимедійне обладнання, дистанційна платформа Moodle.

6. Система оцінювання та вимоги

6.1. Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти за результатами вивчення курсу оцінюватимуться за шкалою, що наведена нижче:

Рейтингова шкала	Інституційна шкала
90 – 100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

Загальні критерії досягнення результатів навчання відповідають описам 8-го кваліфікаційного рівня НРК.

6.2. Здобувачі вищої освіти можуть отримати **підсумкову оцінку** з навчальної дисципліни **на підставі поточного оцінювання знань** за умови, якщо набрана кількість балів з поточного тестування та виконання і захисту практичних робіт складатиме не менше 60 балів. Максимально за поточною успішністю здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

Теоретична частина оцінюється за результатами *участі у дискусіях* під час інтерактивних лекцій, виконанню та *презентації результатів індивідуального завдання*, зміст якого описано у розділі 4 (участь у дискусіях та презентація результатів окремих завдань оцінюється в межах 100 балів відповідно до Загальних критеріїв досягнення результатів навчання для 8-го кваліфікаційного рівня за НРК (доктор філософії)» (див. «Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» <https://cutt.ly/1ORACPD>) із подальшим перерахунком відповідно до розподілу балів за окремими темами та завданнями, див. у табл. розділу 4). Загалом за участь у дискусіях і захист результатів виконання індивідуального завдання отримується **максимум 60 балів**.

Практичні роботи (індивідуальні і командні завдання, розподіл балів див. у табл. розділу 4) виконуються під час практичних занять (презентація результатів окремих завдань оцінюється в межах 100 балів відповідно до Загальних критеріїв досягнення результатів навчання для 8-го кваліфікаційного рівня за НРК (доктор філософії)» (див. «Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» <https://cutt.ly/1ORACPD>) із подальшим перерахунком відповідно до розподілу балів за окремими темами та завданнями, див. у табл. розділу 4). При несвоєчасному здаванні практичної роботи оцінка знижується вдвічі. У сумі за практичну частину курсу при поточному оцінюванні отримується **максимум 40 балів**.

Отримані бали за теоретичну частину та практичні роботи додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за поточною успішністю здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

Розподіл максимальної кількості балів за складовими поточного контролю:

Теоретична частина	Практична частина	Разом
60	40	100

6.3. Критерії оцінювання підсумкової роботи. У випадку якщо здобувач вищої освіти за поточною успішністю отримав менше 60 балів та/або прагне поліпшити оцінку проводиться **підсумкове оцінювання (залік)** під час сесії. Якщо здобувач не здав у письмовій формі виконаних індивідуальних завдань (дві практичні роботи), він отримує незадовільну підсумкову оцінку з дисципліни.

Залік проводиться у вигляді комплексної контрольної роботи, яка включає запитання з теоретичної та практичної частини курсу. Білет складається з **60 тестових завдань** із чотирма варіантами відповідей, одна правильна відповідь оцінюється в 1 бал (**разом 60 балів**) та **10 тестових завдань** з практичної частини, кожне з запитань оцінюється максимум у 4 бали (**разом 40 балів**), причому:

- 4 бали – відповідність еталону;
- 3 бали – відповідність еталону з незначними помилками;
- 2 бали – часткова відповідність еталону, питання повністю не розкриті;
- 1 бал – невідповідність еталону, але відповідність темі запитання;
- 0 балів – відповідь не наведена або не відноситься до теми запитання.

Отримані бали за відкриті та закриті тести додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за підсумковою роботою здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

7. Політика курсу

7.1. Політика щодо академічної доброчесності. Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів) що можуть використовуватися в освітньому процесі. Політика щодо академічної доброчесності регламентується положенням «Положення про систему запобігання та виявлення плагіату у Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка»: http://www.nmu.org.ua/ua/content/activity/us_documents/System_of_prevention_and_detection_of_plagiarism.pdf.

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

7.2. Комунікаційна політика.

Здобувачі вищої освіти повинні мати активовану університетську пошту.

Обов'язком здобувача вищої освіти є перевірка один раз на тиждень (щонеділі) поштової скриньки на Office365 та відвідування групи дисципліни у Microsoft Teams.

Рекомендуємо створити профілі та підписатися на сторінку кафедри державного управління і місцевого самоврядування у Facebook: <https://www.facebook.com/kafedra.publicmanagement/>.

Протягом тижнів самостійної роботи обов'язком здобувача вищої освіти є робота у рамках дисципліни дистанційно у застосунку Microsoft Teams та на корпоративній платформі Moodle (www.do.nmu.org.ua).

Усі письмові запитання до викладача стосовно дисципліни мають надсилатися на університетську електронну пошту або до групи у Microsoft Teams.

7.3. Політика щодо перескладання.

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

7.4. Відвідування занять.

Для здобувачів вищої освіти денної форми відвідування занять є обов'язковим.

Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба, участь в університетських заходах, відрядження, які необхідно підтверджувати документами у разі тривалої (два тижні) відсутності.

Про відсутність на занятті та причини відсутності здобувач вищої освіти має повідомити викладача або особисто, або через старосту.

Якщо здобувач вищої освіти захворів, ми рекомендуємо залишатися вдома і навчатися за допомогою дистанційної платформи.

Здобувачу вищої освіти, чий стан здоров'я є незадовільним і може вплинути на здоров'я інших здобувачів вищої освіти, буде пропонуватися залишити заняття (така відсутність вважатиметься пропуском з причини хвороби).

Оцінки неможливо отримати під час консультацій або інших додаткових годин спілкування з викладачем. За об'єктивних причин (наприклад, міжнародна мобільність) навчання може відбуватися дистанційно - в онлайн-формі, за погодженням з викладачем.

7.5. Політика щодо оскарження оцінювання. Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань він може оскаржити виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

7.6. Зарахування результатів навчання, які отримані у неформальній освіті. Здобувачі вищої освіти має право на зарахування результатів навчання, які отримані у неформальній освіті, за окремими темами або видами навчальної активності із попереднім погодженням з викладачем дисципліни та гарантом освітньої програми. Визнання результатів здійснюється за наявності відповідних сертифікатів.

7.7. Участь в анкетуванні. Наприкінці вивчення курсу та перед початком сесії здобувачам вищої освіти буде запропоновано анонімно заповнити електронні анкети (Microsoft Forms Office 365), які буде розіслано на ваші університетські поштові скриньки. Заповнення анкет є важливою складовою вашої навчальної активності, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати ваші пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни.

8. Рекомендовані джерела інформації

Базові

1. Боссарт Д., Деммке К. Державна служба у країнах кандидатах до вступу до ЄС: нові тенденції та вплив інтеграційного процесу / Пер. з англ. О.М.Шаленко. Київ: Міленіум, 2004.
2. Гарасим В. Державна освітня політика у сфері підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців у зарубіжних країнах/ В. Гарасим// Вісник НАДУ. 2012. №3.
3. Гнидюк Н.А. Розширення ЄС та досвід реформ країн Центрально-Східної Європи у контексті приєднання до ЄС: навч. посіб. / Н.А. Гнидюк, С.В. Федонюк / за заг. ред. М. Бойцуна, І. Грицяка, Я. Мудрого, О. Рудіка, Л. Прокопенка, В. Стрельцова. Київ: Міленіум, 2009.
4. Гоці С. Урядування в об'єднаній Європі. Київ: К.І.С., 2003.
5. Державна служба: підручник: у 2 т./ редкол.: Ю.В. Ковбасюк (голова), О.Ю. Оболенський (заст. голови), С.М. Серьогін (заст. голови) та ін. Київ; Одеса: НАДУ, 2012.
6. Державне управління : підручник : у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. При Президенті України ; ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) [та ін.]. Київ; Дніпропетровськ : НАДУ, 2012.
7. Задихайло О. А. Співвідношення понять «державне управління», «публічне управління» та «публічне адміністрування в категоріальному апараті адміністративного права. Зб. наук. праць Харків. нац. педаг. ун-ту ім. Г.С. Сковороди. «Право». 2020. Вип. 31.
8. Зарубіжний досвід публічного адміністрування : метод. рек. / авт. кол. : Н. М. Мельтюхова, В. В. Корженко, Ю. В. Дідок та ін. ; за заг. ред. Н. М. Мельтюхової. Київ : НАДУ, 2010.
9. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. При Президенті України; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. Київ : НАДУ, 2011. Т. 7: Глобалізація та європейська інтеграція / наук.-ред. колегія : І. А. Грицяк (співголова), Ю. П. Сурмін (співголова) та ін.
10. Європейський досвід державного управління: Курс лекцій / За заг. ред. О.Ю.Оболенського, С.В.Сьоміна, А.О.Чемериса, С.В.Загороднюка, О.Л.Приходько, Л.О.Воронько. Київ: Вид-во НАДУ, 2007.
11. Європейський Союз у ХХІ столітті: функціонування та розвиток / кол. авт. ; за аг. Ред.. чл.-кор. НАН України проф. В. С. Загорського, проф. О. Я. Крассівського. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2016.

12. Копійка В. В. Європейський Союз: історія і засади функціонування / В. В. Копійка, Т. І. Шинкаренко. Київ : Знання, 2009.
13. Корнута Р. Окремі особливості правового регулювання публічної служби Німеччини // Проблеми реформування держ. упр-ня: Зб. наук. пр. Київ: Вид-во УАДУ, 2000.
14. Корнута Л.М. Зарубіжний досвід публічного управління : навчально-методичний посібник (для здобувачів вищої освіти денної та заочної форми навчання) / Л.М. Корнута, Н.С. Панова, Я.І. Маслова. Одеса, 2019.
15. Методичні рекомендації до вивчення дисципліни «Публічна служба ЄС» / уклад. : О.В. Антонова. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2016.
16. Прокопенко Л.Л., Шабатіна І.А. Публічна служба в країнах ЄС // Публічне адміністрування: теорія та практика: електр. зб. наук. пр. – 2009. Вип. 1. Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/e-journals/Patp/2009_01/ProkopenkoStat.pdf
17. Прокопенко Л. Л. Інституційна система ЄС: навч. посіб. / Л.Л. Прокопенко, О.М. Рудік, Н. М. Рудік. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2018.
18. Публічна служба : навч. посіб. / С. М. Серьогін, Н. А. Липовська, Є. І. Бородін [та ін.] ; за заг. ред С. М. Серьогіна. Дніпро : ГРАНІ, 2018.
19. Публічне управління : термінол. слов. / уклад. : В. С. Куйбіда, М. М. Білінська, О. М. Петрос та ін.; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білінської, О. М. Петрос. Київ : НАДУ, 2018.
20. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід / За заг. ред. С.Чернова, В. Воронкової, В. Банаха, О. Сосніна, П. Жукаускаса, Й.Ввайнхардт, Р. Андрюкайтене; Запоріж. держ. інж. акад. Запоріжжя: ЗДІА, 2016.
21. Реформування професійного навчання державних службовців в Україні: проблеми та перспективи/ С.М. Серьогін, Є.І. Бородін, Н.А. Липовська, І.І. Хожило та ін.; за заг. та наук. ред. С.М. Серьогіна. Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ. 2012.
22. Рудік О. М. Розроблення політики в ЄС: нові підходи в контексті розбудови більш демократичного Союзу / О. М. Рудік // Державне управління та місцеве самоврядування. 2018. Вип. 4(39).
23. Федець А., Ліпенцев А. Сучасні моделі державної служби // Акт. проблеми держ. упр.: Зб. наук. пр. Одеса: ОРІДУ НАДУ. 2005. № 2.
24. Чмига В.О. Система підготовки державних службовців у Франції: автореф. дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.05. Київ, 2002.

Нормативні документи

25. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу. Режим доступу : <http://www.eurodocs.sdla.gov.ua>.
26. Публічна служба. Зарубіжний досвід та пропозиції для України/ за заг. ред. Тимощука В.П., Школика А.М. Київ: Конус-Ю, 2007.

Додаткові

1. Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України : матеріали ХІХ наук.-практ. конф. 16 червня 2022 р., м. Дніпро / за заг. ред. Л. Л. Прокопенка. Дніпро: НТУ ДП, 2022.
2. Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України: матеріали 18-ї регіон. наук.-практ. конф. 13 трав. 2021 р., м. Дніпро/ за заг. ред. Л.Л. Прокопенка. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2021.
3. Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України: матеріали 17-ї регіон. наук.-практ. конф. 14 трав. 2020 р., м. Дніпро/ за заг. ред. Л.Л. Прокопенка. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2020.
4. Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України: матеріали 16-ї регіон. наук.-практ. конф. 16 трав. 2019 р., м. Дніпро/ за заг. ред. Л.Л. Прокопенка. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2019.
5. Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України: матеріали 15-ї регіон. наук.-практ. конф. 17 трав. 2018 р., м. Дніпро / за заг. ред. Л.Л. Прокопенка. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2018.

6. Волес В. Творення політики в Європейському Союзі / В. Волес, Г. Волес. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004.
7. Гонцяж Я. та ін. Самоврядування та територіальна організація влади в Польщі / Я. Гонцяж, Н. Гнидюк, О. Куленкова, В. Гуменюк. Київ: Міленіум, Вид-во УАДУ, 2001.
8. Грицяк І. А. Правова та інституційна основи Європейського Союзу : підручник / І. А. Грицяк, В. В. Говоруха, В. Ю. Стрельцов / за заг. ред. М. Бойцуна, І. Грицяка, Я. Мудрого, О. Рудіка, Л. Прокопенка, В. Стрельцова. Харків: Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2009.
9. Європейська інтеграція на початку нового тисячоліття: довідник./ склад. А. М. Круглашов, І. Озимок, Т. С. Астапенко, В. В. Руссу. Ч.1.Чернівці, 2010.
10. Європейська інтеграція та розвиток теорії державного управління : наук. розробка / авт. кол. : О. М. Руденко, В. Д. Бондаренко, І. В. Валентюк та ін. Київ: НАДУ, 2012.
11. Європейські інтеграційні процеси у XXI столітті: ключові тенденції, основні виклики та нові можливості: збірник матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 26-27 березня 2018 р.). Київ: Українська Асоціація Викладачів і Дослідників Європейської Інтеграції, 2018.
12. Історія державного управління: за заг. ред. В.С. Загорського, О.Я. Красівського, О.Ю. Мороза. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2018.
13. Коваль Н., Зайцев Б. Реформування ЄС: потенційні наслідки для політики європейської інтеграції України. Режим доступу: <http://da.mfa.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/AZ-Reforma-YES-cherven-2018-sajt-ukr.pdf>.
14. Колодій А. Концепція публічного (нового) врядування в її застосуванні до демократичних і перехідних систем. Демократичне врядування : наук. вісник ЛРІДУ НАДУ при Президентові України. 2012. № 10. Режим доступу : <http://www.lvivacademy.com/visnik10/fail/Kolodij.pdf>
15. Михненко А., Гончарук Н., Прокопенко Л. Шляхи удосконалення підготовки державних службовців у контексті європейської інтеграції України. Командор. 2005. № 1.
16. Мудрий Я. Словник-довідник термінів з європейської інтеграції / Я. Мудрий / за заг.ред. М. Бойцуна, І. Грицяка, Я. Мудрого, Л. Прокопенка, О. Рудіка, В. Стрельцова. Київ: Міленіум, 2009.
17. Пістракевич О.В Інституційна система Європейського Союзу: становлення та розвиток в умовах розширення: автореф. дис... канд. держ. упр.: 25.00.01. Івано-Франківськ, 2015.
18. Практичний порадник державного службовця з питань європейської інтеграції. Вип.3: Європеїзація публічного адміністрування в посткомуністичних країнах Центральної та Східної Європи / Л.Л. Прокопенко, О.М. Рудік, В.В. Баштанник [та ін.]; за заг. ред. Л.Л. Прокопенка. Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2010.
19. Правові засади європейської та євроатлантичної інтеграції України: досягнення та перспективи: матеріали учасників заоч. наук.-практ. конф. (Львів, 31 жовтня 2017 року). Львів: ННППІ НУ «Львівська Політехніка», 2017.
20. Рудік О. М. Вироблення політики та ухвалення рішень в ЄС : навч. посіб. / О. М. Рудік. Київ : Міленіум, 2009.
21. Система державного управління Республіки Франція: досвід для України / авт.-уклад. Л. А. Пустовойт; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка. Київ: НАДУ, 2010.
22. Скороход О. П. Досвід місцевого самоврядування Франції та Польщі: здобутки та застереження для України. Стратегічні пріоритети: наук.-аналіт. зб. Київ : НІСД. 2008. № 4(9).
23. Стратегія та принципи здійснення реформ територіальної організації публічної влади в країнах ЄС: наук. розробка/ уклад.: Л.Л. Прокопенко, О.М. Рудік, І.Д. Шумляєва та ін. Київ: НАДУ, 2013.
24. Таньчук О. А. Основні підходи до оцінювання ефективності публічного управління. Вісник НАДУ. 2015. Вип. 3(78).
25. Теорія та практика європейського врядування: навч. посіб. / Л.Л. Прокопенко, О.М. Рудік, І.Д. Шумляєва Н.М. Рудік. Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2009.
26. Терницький В. М. Наднаціональні інституції Європейського Союзу в теоріях інтеграції : автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.04. Київ, 2006.
27. Труш О.О. Історико-правові засади європейської політики безпеки й оборони/ О.О. Труш, Є.М. Нікіпелова. Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2016-3/doc/1/05.pdf>.

28. Blicharz J. (2012). Administracja publiczna i społeczeństwo obywatelskie w państwie prawa. – Wrocław : Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa.

Інформаційні ресурси

1. Європейська інтеграція. Урядовий портал.
http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=246396130&cat_id=223223535
2. Інформаційний сайт ЄС. http://europa.eu/index_en.htm
3. Міністерство закордонних справ. <http://mfa.gov.ua/ua>
4. Офіційний сайт Європейського парламенту. <http://www.europarl.europa.eu/portal/en>
5. Офіційний сайт Єврокомісії. http://ec.europa.eu/index_en.htm
6. Офіційний сайт Суду ЄС. http://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/
7. Офіційний сайт Представництва Європейського Союзу в Україні.
http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/index_uk.htm
8. EU institutions and bodies. Access mode: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/index_en.htm
9. EU facts and figures. Access mode: http://europa.eu/about-eu/facts-figures/index_en.htm
10. EU law. Access mode: http://europa.eu/eu-law/index_en.htm
11. Topics of the European Union. – Access mode: http://europa.eu/pol/index_en.htm
12. Treaty of Lisbon. – Access mode: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:2007:306:TOC>